

DOI [https://doi.org/10.32405/2218-7650-2020-13\(42\)-170-184](https://doi.org/10.32405/2218-7650-2020-13(42)-170-184)
УДК 37-021.341:[37-057.4:005.591.3-027.561]

Петренко Лариса Михайлівна,

доктор педагогічних наук,
професор кафедри професійної та вищої освіти
Центрального інституту післядипломної освіти
ДЗВО «Університет менеджменту освіти».
Київ, Україна.

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-7604-7273>
inlaf@ukr.net

СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ В УМОВАХ ВІДКРИТОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті висвітлено теоретично значуще питання професійного розвитку науково-педагогічних працівників в умовах відкритої освіти. Автором здійснено аналіз нормативно-правових і аналітичних матеріалів з проблем впровадження відкритої освіти в європейському і національному освітньому просторі. На основі вивчення наукових праць вітчизняних і зарубіжних учених експліковано поняття «відкрита освіта», що уможливило висновок про відображення в цих дефініціях різноаспектних наукових поглядів – філософсько-педагогічних, інформаційно-технологічних, дидактичних, на основі чого в кожному новому його тлумаченні розкриваються певні якості, функції, характеристики, принципи, засади тощо. З'ясовано, що відкрита освіта є багатогранним і багатоплановим об'єктом, її інтенсивний розвиток вносить суттєві зміни в систему вищої освіти і освіти дорослих. Розвиток відкритої освіти спричиняє трансформацію традиційної системи освіти в концептуальну модель нової освіти, побудовану на таких методологічних підходах, як синергетичний, системний, культурологічний, аксіологічний та основних принципах: відкритості, гнучкості, мобільності, динамічності, випереджувального навчання. За результатами вивчення наукових праць вітчизняних і зарубіжних науковців, аналітичних матеріалів автором виокремлено низку стратегічних орієнтирів професійного розвитку науково-педагогічних працівників в умовах відкритої освіти. Їх узагальнення має практичне значення на тлі розгортання тенденцій розвитку європейських та вітчизняних освітніх систем – глобалізації, інтернаціоналізації, формування

постіндустріальної економіки. Представлені в статті стратегічні орієнтири професійного розвитку науково-педагогічних працівників в умовах відкритої освіти можуть бути покладені в основу розробки програми підвищення кваліфікації, добору змісту навчання, моделювання різних компетентностей і професійної культури,

Ключові слова: відкрита освіта; безперервний професійний розвиток; науково-педагогічний працівник; стратегічні орієнтири; електронні освітні ресурси, інформаційно-освітній простір.

1. ВСТУП / INTRODUCTION

Постановка проблеми. Реформування вищої освіти не може бути успішним без готовності основної більшості науково-педагогічних працівників до кардинальних змін і нововведень. Очевидно, що інтеграція їх досвіду, формальних знань та особистих переконань є тією платформою, на якій зростають паростки інноваційної свідомості, здатність до подолання традиціоналізму і консерватизму в системі освіти [1]. У зв'язку з цим актуалізується необхідність «модернізації змісту післядипломної педагогічної освіти і формування відповідного відкритого контенту, що передбачає розвиток ключових компетентностей сучасних фахівців, когнітивних здібностей і критичного розуму, їхньої соціальної інтеграції й соціальної активності упродовж усього життя...» [2].

Згідно з теорією людського капіталу, старіння компетенцій відбувається надзвичайно швидко, зокрема, у мінливому світі двадцять першого століття. А тому навчання упродовж життя дорослих людей визнано ключовим чинником забезпечення зайнятості населення та їхньої активної суспільної діяльності, що сприяє економічному розвитку країн. Про це йдеться в оновленій Європейській програмі для дорослих (2011) [3]. Нині навчання дорослих охоплює всі види освіти: формальне, неформальне та інформальне з різних причин, наприклад, професійних (перекваліфікація та підвищення кваліфікації), задля досягнення приватних цілей (соціальних, культурних, мистецьких та суспільних) тощо [4, с.171]. Використання електронних освітніх ресурсів (ЕОР), інформаційних технологій та хмарних сервісів, які надають для особистості право вибору тем, місця, темпу та методів професійного розвитку, розширило можливості організації навчання, оцінювання його результатів та підвищення якості освітніх систем.

Отже, в інформаційному суспільстві «ідея забезпечення свободи освітнього процесу в її філософсько-педагогічному контексті є основоположною для системи освіти...» [5, с. 11]. У сучасному світі зростає

тенденція переходу до відкритої освіти, що відкриває нові можливості у навчанні дорослих, і в цьому сенсі актуалізується попит на вивчення зарубіжного і вітчизняного досвіду з розроблення і реалізації стратегій професійного розвитку науково-педагогічних працівників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Професійний розвиток науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти (ЗВО) як педагогічна проблема активно досліджується упродовж багатьох десятиліть і результати наукових пошуків висвітлені широкою палітрою публікацій авторів: О. Бойчук, С. Гнедовой, О. Комарової, Е. Лузик, Г. М'ясоїд, Н. Мирончук, Т. Сорочан, Б. Авалос (B. Avalos), Б. Бекінгем (B. Beckingham), Д. Батлер (D. Butler), С. Джарвіс-Селінгер (S. Jarvis-Selinger), Д. Лорілар (D. Laurillard), Х. Лаушер (H. Lauscher) та ін.

Дослідження проблем відкритої освіти представлені публікаціями вітчизняних учених, зокрема: В. Бикова, М. Кириченка, М. Лещенко, В. Олійника, В. Сидоренко, О. Спіріна, А. Яцишин. У зарубіжних країнах вивченню питань відкритої освіти присвятили свої роботи дослідники: С. Айдін (S. Aydin), Дж. Безелі (J. Bazeley), М. Фіра (M. Fira), Дж. Міллер (J. Miller), С. Мішра (S. Mishra), А. Мерфі (A. Murphy), К. Редекер (Ch. Redecker) та інші.

Аналіз наукової літератури уможливив виявлення низки теоретико-методологічних проблем професійного розвитку науково-педагогічних працівників в умовах відкритої освіти, що потребують дослідження і пропозицій щодо їх розв'язання.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ / AIM AND TASKS

Метою статті є виокремлення стратегічних орієнтирів професійного розвитку науково-педагогічних працівників в умовах відкритої освіти.

Завданням наукового дослідження визначено: 1) аналіз документів, прийнятих на міжнародному та національному рівнях щодо подальшого розвитку відкритої освіти; 2) дослідження суті концептів «відкрита освіта» та «безперервний професійний розвиток» у наукових працях вітчизняних і зарубіжних учених; 3) узагальнення стратегічних орієнтирів професійного розвитку науково-педагогічних працівників в умовах відкритої освіти.

3. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ / THE THEORETICAL BACKGROUNDS

Дане дослідження ґрунтується на основних ідеях теорії розвитку інформаційного суспільства [6], теоретичних засадах відкритої освіти [2], [4], [5], [12], [14] та професійного розвитку молоді й студентів [8], [11], [17],

обґрунтованих у наукових працях вітчизняних і зарубіжних учених, нормативно-правових засадах визначених в у міжнародних і національних документах (резолуціях, законах) та сформульованих в аналітичних матеріалах (Національна доповідь, аналітика CEDEFOP) [3], [7], [9], [10], [15].

4. МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH METHODS

Для досягнення мети і вирішення поставлених завдань використано комплекс взаємопов'язаних загальнонаукових методів: контент-аналіз – для вивчення нормативно-правових документів і аналітичних матеріалів; експлікації – методу розгортання, розкриття суті, значення предмету для пояснення суті понять «відкрита освіта» і «безперервний професійний розвиток» у деяких вітчизняних і зарубіжних наукових джерелах; формалізації та узагальнення – для систематизації і формулювання висновків, визначення стратегічних орієнтирів і напрямів подальшого дослідження проблеми.

5. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH RESULTS

Інформаційне суспільство, розвиток якого на сучасному етапі ототожнюють з епохою соціальних трансформацій, ініціює новий спосіб виробництва: праця і капітал, характерні для індустріального суспільства, замінюються інформацією та знанням як головними цінностями, створюється новий механізм безпосереднього використання інформації і знань у виробничій та сервісній сферах, тобто увага зосереджується на процесі навчання впродовж життя [6, с. 135].

Відтепер освіта стала пріоритетом Європейської політики, про що йдеться в стратегії «Європа 2020». Згідно з цим документом системи професійної освіти та навчання мають пропонувати ключові рішення у відповідь на виклики (демографічні зміни, глобальна конкуренція, технологічний розвиток, поточна економічна криза), з якими стикаються країни ЄС [7]. У нормативно-правових документах, прийнятих міжнародними організаціями, особлива увага приділяється високій якості навчання і викладання на всіх рівнях освітньої системи, включаючи освіту впродовж життя. Так, за результатами вивчення довготривалих стратегій – «Лісабонської» (2000–2010) і стратегії «Європа-2020» (2011–2020) Л. Пуховська дійшла висновку, що «такі ключові компетентності, як: уміння вчитися, спілкування іноземними мовами, підприємницькі уміння, здатність ефективно використовувати потенціал інформаційно-комунікаційних технологій і електронного навчання, цифрова грамотність тощо стають набагато ціннішими за знання з окремих галузей» [8, с. 16].

У Резолюції Генеральної Асамблеї ООН «Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року» сформульовано 17 цілей і 169 завдань, які демонструють масштабність і амбітність цього нового всезагального Порядку денного. Вони мають комплексний та неподільний характер і забезпечують зрівноваження трьох вимірів сталого розвитку: економічного, соціального та екологічного [9, с. 2/38]. У цьому документі Ціллю за № 4 визначено забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх [9, с. 15/38]. В Україні з урахуванням специфіки національного розвитку розроблено Цілі сталого розвитку в Україні, представлені в Національній доповіді у 2017 році, в якій «бенчмаркінгові орієнтири для досягнення до 2030 року було встановлено на підставі розрахунково-прогнозної роботи з використанням сценарних підходів до визначення напрямів розвитку країни на довгострокову перспективу» [10]. Передбачається, що досягнення Цілі за № 4 «Якісна освіта» можливе через виконання низки завдань. У контексті нашого дослідження варто звернути увагу на завдання 4.4. «Підвищити якість вищої освіти та забезпечити її тісний зв'язок з наукою, сприяти формуванню в країні міст освіти та науки» та завдання 4.5. «Збільшити поширеність серед населення знань і навичок, необхідних для отримання гідної роботи та підприємницької діяльності». Індикаторами вимірювання результатів виконання завдання 4.4. визначено: місце України у рейтингу Global Competitiveness Report за напрямом «вища освіта» (4.4.1), в якому у 2015 році Україна посідала 34 позицію, та очікується зростання кількості університетських міст з 7 у 2015 році до 14 у 2030 році (індикатор 4.4.2). Оцінка виконання завдання 4.5 здійснюється за індикатором 4.5.1 «Рівень участі дорослих та молоді у формальних та неформальних видах навчання та професійної підготовки за останні 4 тижні, населення віком 15–70 років» та 4.5.2 «Частка населення, яке повідомило, що за останні 12 місяців користувалось послугами Інтернету». За цими індикаторами показники мають зрости з 9,2% у 2015 році до 14% (4.5.1) та відповідно з 48,9% до 80% (4.5.2) [10, с. 34–35]. Отже, в Україні, як і в усьому світі, спостерігається тенденція до розширення можливостей навчання дорослих завдяки використанню інформації та інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), ЕОР, хмарних сервісів та технологій дистанційного навчання. Це робить освіту відкритою у багатьох відношеннях. Крім того, що усуваються бар'єри для входу в освіту, ще з'являються можливості: доступу до знання в будь-який час і в будь-якому місці; співпраці з іншими особами та персоналізації навчального процесу (включаючи різні темпи

для навчання та шляхи); самостійного навчання через доступ до відкритих освітніх ресурсів [4, с. 172]. При такій організації навчання життєвий і професійний досвід дорослих учнів може зіграти позитивну роль не тільки в особистісному розвитку, а й у досягненні професійних цілей, особливо, якщо правильно спланувати кар'єрну траєкторію [11].

Для визначення суті поняття «відкрита освіта» нами здійснено експлікацію виокремлених його ознак, розкритих у деяких вітчизняних і зарубіжних наукових джерелах, які ми розглянули в хронологічному порядку. Передусім ми звернули увагу на тлумачення даного поняття ученими-філософами. Так, за визначенням Т. Костіної, відкрита освіта – це «така форма і спосіб організації (і самоорганізації), коли освітній заклад, будучи розподіленим і відкритим, свідомо створює умови цілісного включення індивіда в суспільну практику, навчання, науку і спілкування. Більш того, в педагогічному плані свідомим пріоритетом виступає розвиток, випереджаюче навчання. Цілком очевидно, що даний об'єкт багатогранний і багатоплановий, тому повинен вивчатися різними науками [12, с. 5]. У наукових працях В. Бикова відкрита освіта представлена «портретом», концептуальною моделлю нової освіти в контексті розбудови Єдиного інформаційного освітнього простору. Її складають, з одного боку, сучасні принципи, цілі, обмеження, механізми та інструменти розвитку системи освіти, а з іншого боку – потреби тих, хто навчається [13]. Дж. Муньос, К. Редекер, Р. Вуорікарі і Ю. Пуні, базуючись на дефініції «Відкриті освітні ресурси» (EOR), прийнятому на Всесвітньому конгресі OER, що відбувся в ЮНЕСКО (Париж, 20–22 червня 2012 р.), визначають відкриту освіту як «досвід навчання, який дає студенту певний ступінь гнучкості у виборі того, що (теми), де (місце), коли (темп) і як (метод) вчитися/вивчати» [4, с. 172]. Вітчизняний учений О. Коржилов розглядає відкриту освіту у контексті глобальної освітньої системи, яку «розуміють як цілісну міжнародну систему освіти (переважно вищої), що включає традиційні загальні компоненти на новій технологічній основі» [14, с. 50]. За результатами вивчення зазначеного концепту в категоріальному полі вітчизняних і зарубіжних учених М. Лещенко та А. Яцишин дійшли висновку про те, що відкрита освіта – це «можливість подолати орієнтацію традиційних освітніх систем на енциклопедичність освіти, зайву переважаність інформаційним і фактологічним матеріалом, далеко не завжди пов'язаним з дійсними запитами і потребами особистості і суспільства» [5, с. 11]. Як бачимо, однозначної думки відносно суті поняття даного феномену немає. Наведені дефініції відображають різноаспектні погляди – філософсько-педагогічний,

інформаційно-технологічний, дидактичний і кожне нове його тлумачення розкриває певні якості, функції, характеристики, принципи, засади тощо. Таким чином, для теорії професійної педагогіки даний об'єкт (явище) залишається все ще мало вивченим, хоча і викликає великий науковий інтерес.

Упродовж останніх двох десятиліть керівники закладів вищої освіти (ЗВО) демонструють стурбованість необхідністю підвищення рівня досягнень та покращення позицій у таблицях світових рейтингів. Адже вони демонструють якість професійної підготовки майбутніх фахівців, яка значною мірою залежить від кваліфікації, вмотивованості, обізнаності науково-педагогічного персоналу, його прагнення до безперервного професійного розвитку. За визначенням, наведеним у статті 18 Закону України «Про освіту» (2017), безперервний професійний розвиток – це «безперервний процес навчання та вдосконалення професійних компетентностей фахівців після здобуття вищої та/або післядипломної освіти, що дає змогу фахівцю підтримувати або покращувати стандарти професійної діяльності і триває впродовж усього періоду його професійної діяльності» (стаття 18) [15]. Свідченням важливості професійного розвитку персоналу є фінансові витрати підприємств, організацій, установ. Невипадково зарубіжні підприємства на реалізацію цієї цілі витрачають 10% фонду заробітної плати [16].

Розбудова відкритої освіти в Україні розкриває нові можливості для вдосконалення професійних компетентностей науково-педагогічних працівників, які мають розглядатися на тлі тенденцій розвитку європейських та вітчизняних освітніх систем в майбутньому, серед яких: глобалізація, у процесі якої спостерігається зникнення економічних, культурних та інших кордонів між країнами, збільшення міграційних потоків у сферах економіки, зайнятості, освіти; інтернаціоналізація, спрямована на посилення міжнародного виміру в освітній, науковій, інноваційній діяльності освітніх закладів; формування постіндустріальної економіки, основним ресурсом якої виступають знання [17, с. 25].

За результатами вивчення документів ООН, ЮНЕСКО, аналітичних звітів СІДІФОП та наукових джерел нами узагальнено деякі стратегічні орієнтири професійного розвитку науково-педагогічних працівників в умовах відкритої освіти, зокрема:

- вдосконалення інформаційно-технологічної структури ЗВО і інститутів післядипломної освіти;

- розроблення і адаптація різних платформ та електронних освітніх ресурсів на децентралізованій основі для освіти дорослих, збільшення їх пропозицій для задоволення різних цілей і потреб;
- урізноманітнення змісту навчальних курсів на засадах синергетичного, системного, культурологічного і аксіологічного підходів та їх вибору – на безкоштовній і платній основі;
- персоналізація освітнього процесу відповідно до особистісних потреб на основі самонавчання, саморозвитку завдяки опануванню цифровою компетентністю, здатністю навчатись у мережах та спільнотах;
- постійне перепроєктування навчальних програм і сприяння самостійному навчанню за допомогою технологічних ресурсів;
- динамічність (плинність) у навчанні як здатність переміщатися між освітніми контекстами (легко переходити з одного закладу освіти в інший або комплектувати самостійно окремі модулі з метою формування/розвитку певних компетентностей, спеціалізації тощо, що найкраще відповідає уподобанням та потребам);
- розвиток механізмів оцінки, визнання та сертифікації, створення нормативно-правового забезпечення для їх співіснування і ефективного використання [4, с. 173].

Реалізація цих стратегічних орієнтирів в українському освітньому просторі здійснюється з урахуванням багатого педагогічного досвіду післядипломної освіти науково-педагогічних працівників, зокрема з використанням дистанційних технологій, змішаного навчання. Створені в регіонах інститути післядипломної освіти поступово переорієнтовуються на створення інформаційно-освітніх і хмаро орієнтованих середовищ, застосування ЕОР і цифрових технологій тощо.

Очевидно, професійний розвиток науково-педагогічних працівників в умовах відкритої освіти має плануватись у кожному ЗВО. При складанні таких планів зазвичай враховуються вимоги ліцензування і акредитації освітньо-професійних та освітньо-наукових програм. У теорії менеджменту обґрунтовано організаційні засади розроблення програми розвитку персоналу, основними завданнями якої є забезпечення: відповідного професійного рівня робітників вимогам робочого місця, посади; умов для мобільності працівників як передумови раціональної їх зайнятості і використання; можливості просування працівників як у професійній, так і в службовій кар'єрі. У таких програмах або планах мають враховуватися зазначені вище стратегічні орієнтири, позитивні нововведення в системі вищої освіти, що, безумовно, суттєво підвищить гнучкість, чіткість і

прозорість професійного розвитку науково-педагогічних працівників в умовах відкритої освіти.

6. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ / CONCLUSIONS AND PROSPECTS FOR FURTHER RESEARCH

Відкрита освіта є багатограним і багатоплановим об'єктом, інтерес до вивчення якого проявляють учені різних наукових галузей вітчизняних і зарубіжних країн. Її інтенсивний розвиток вносить суттєві зміни в систему вищої освіти: стирає державні кордони, розбудовує Єдиний інформацій освітній простір, розширює комунікаційні можливості, змінює засоби навчання і трансформує традиційну систему освіти в концептуальну модель нової освіти, яка базується на сучасних цілях, оновленні змісту, принципах, методах, технологіях. В її основі лежить синергетичний підхід, який через зміну форм і способів організації освітнього процесу на самоорганізацію спонукає суб'єктів навчання до цілісного включення в суспільну практику, навчання, науку і спілкування, забезпечує відкритість, гнучкість і мобільність у виборі освітньо-професійних і освітньо-наукових програм, доступність формальної, неформальної та інформальної освіти, безперервного професійного розвитку.

На важливість професійного розвитку персоналу вказують фінансові витрати підприємств (10% фонду заробітної плати), а від якості професійного розвитку науково-педагогічних працівників залежить місце в міжнародних рейтингах закладів вищої освіти. Розбудова відкритої освіти в Україні як єдиного інформаційно-освітнього середовища уможлиблює реалізацію низки стратегічних орієнтирів для впровадження нововведень в систему післядипломної освіти і освіти дорослих.

Перспективи подальших досліджень Базуючись на результатах теоретичного аналізу заявленої проблеми, перспективами подальших досліджень вбачаємо у вивченні та узагальненні кращих практик використання моделей професійного розвитку науково-педагогічних працівників в умовах відкритої освіти

7. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] Л. М. Петренко, «Шляхи подолання наслідків пандемії COVID-19 у системі підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників», *на міжнар. наук.-практ. конф., присв. 185-річчю Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова, Актуальні проблеми неперервної освіти в інформаційному суспільстві*. Київ, 2020, с. 83–86.

- [2] В. В. Сидоренко, «Забезпечення якості освітнього процесу курсів підвищення кваліфікації за різними моделями і формами навчання в умовах відкритої освіти», *Вісник післядипломної освіти. Серія «Педагогічні науки»*, Вип. 7(36), с. 82–97, 2019.
- [3] European Commission. European agenda for adult learning and recent policy developments. *Council resolution setting out a renewed European agenda for adult learning*, 2011. [Online]. Available: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32011G1220%2801%29>
- [4] J. C. Muñoz, C. Redecker, R. Vuorikari and Y. Punie, «Open Education 2030: planning the future of adult learning in Europe», *Open Learning*, Vol. 28, No 3, p. 171–186, 2013. [Online]. Available: <http://dx.doi.org/10.1080/02680513.2013.871199>
- [5] М. П. Лещенко, А. В. Яцишин, «Відкрита освіта у категоріальному полі вітчизняних і зарубіжних учених», *Інформаційні технології і засоби навчання*, Т. 39, № 1, с. 1–16, 2014.
- [6] Г. Бехманн, *Современное общество: общество риска, информационное общество, общество знаний*. Москва, Россия: Логос, 2010.
- [7] «Adult learning spotlight on investment conference: Background paper», *CEDEFOP. European Centre for the Development of Vocational Training*. 2012. [Online]. Available: <https://www.cedefop.europa.eu/en/events-and-projects/events/adult-learning-spotlight-investment>.
- [8] Л. П. Пуховська, А. О. Ворначев, С. О. Леу, *Професійний розвиток персоналу підприємств у країнах Європейського Союзу*. Київ, Україна: ІПТО НАПНУ, 2015.
- [9] Генеральна Асамблея ООН. (2015, Верес. 25). *Резолюція «Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року»*. [Електронний ресурс]. Доступно: <http://sdg.org.ua/ua/resources-2/344-2030-2015>
- [10] Міністерство економічного розвитку і торгівлі. *Національна доповідь «Цілі сталого розвитку: Україна»*, 2017. [Електронний ресурс]. Доступно: http://un.org.ua/images/SDGs_NationalReportUA_Web_1.pdf
- [11] Д. О. Закатнов, «Кар'єрні траєкторії професійного самовизначення учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти», *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка*, Вип. 16, с. 20–26, 2018.
- [12] Т. И. Костина, «Философия открытого образования», *Вестник Московской государственной академии делового администрирования. Серия «Экономика»*, № 2(2), с. 3–10, 2010.
- [13] В. Биков, «Відкрита освіта в Єдиному інформаційному освітньому

- просторі», *Педагогічний дискурс*, Вип. 7, с. 30–35, 2010.
- [14] О. Ю. Коржилов, «Відкрита освіта як глобальна освітня система: стан та розвиток», *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, № 3(37), с. 48–54, 2014.
- [15] Верховна Рада України. (2017, Верес. 05). Закон № 2145-VIII «Про освіту». [Електронний ресурс].
Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
- [16] «Управління персоналом», 2003. *Бібліотека економіста*. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://library.if.ua/books/45.html>
- [17] *Концептуальні засади психолого-педагогічної підготовки конкурентоздатного фахівця в умовах післядипломної педагогічної освіти* / автор. кол. Л. М. Сергеева, О. І. Бондарчук, М. І. Скрипник, А. О. Молчанова, О. А. Філь; Г. О. Козлакова, Ред. Київ, Україна: ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти», 2015, 40 с.

STRATEGIC GUIDELINES OF SCIENTIFIC AND PEDAGOGICAL WORKERS PROFESSIONAL DEVELOPMENT IN THE CONDITIONS OF OPEN EDUCATION

Larysa Petrenko,

Doctor of Pedagogical Sciences,

Professor of the vocational and higher education department

Central Institute of Postgraduate Education

SIHE «University of Educational Management».

Kyiv, Ukraine.

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-7604-7273>

inlaf@ukr.net

Abstract. The article highlights the theoretically significant issue of professional development of research and teaching staff in terms of the open education. The author analyzes the legal and analytical materials on the implementation of the open education in the European and national educational space. The concept of the «open education» was explicated by being based on the study of scientific works of domestic and foreign scientists, which resulted into the conclusion of the reflection of various scientific views in these definitions – philosophical and pedagogical, informational and technological, didactic, based on which each of the new interpretations reveal some certain qualities, functions, characteristics, fundamentals, principles, etc. It has been found out, that the open education is a multifaceted and versatile object. Its intensive development brings the significant changes into the system of higher and adult education. The development of open education leads to the transformation

of the traditional education system into a conceptual model of new education, based on such methodological approaches as synergetic, systemic, culturological, axiological and basic principles: openness, flexibility, mobility, dynamism, advanced learning. Based on the results of studying the scientific works of domestic and foreign scientists, analytical materials, the author identified a number of strategic guidelines for the professional development of research and teaching staff in terms of the open education. Their generalization is of practical importance against the background of the development of trends in European and domestic educational systems – globalization, internationalization and formation of the post-industrial economy. The strategic guidelines of professional development of scientific and pedagogical workers in the conditions of open education presented in the article can be the basis of advanced training development program, selection of the maintenance of training, modeling of various competences and professional culture.

Keywords: open education; continuous professional development; scientific and pedagogical worker; strategic guidelines; electronic educational resources, informational and educational space.

СТРАТЕГИЧЕСКИЕ ОРИЕНТИРЫ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ НАУЧНО-ПЕДАГОГИЧЕСКИХ РАБОТНИКОВ В УСЛОВИЯХ ОТКРЫТОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Петренко Лариса Михайловна,
доктор педагогических наук,
профессор кафедры профессионального и высшего образования
Центрального института последипломного образования
ГУВО «Университет менеджмента образования».
Киев, Украина.
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-7604-7273>
inlaf@ukr.net

Аннотация. В статье освещены теоретически значимый вопрос профессионального развития научно-педагогического персонала в условиях открытого образования. Автором проведен анализ нормативно-правовых документов и аналитических материалов по проблемам внедрения открытого образования в европейском и национальном образовательном пространстве. На основе изучения научных трудов отечественных и зарубежных ученых эксплицировано понятие «открытое образование», что позволило сделать вывод о

том, что в этих дефинициях отображены разноаспектне научные взгляды – философско-педагогические, информационно-технологические, дидактические, на основе чего в каждом новом его толковании раскрываются определенные качества, функции, характеристики, принципы, основы и тому подобное. Выяснено, что открытое образование является многогранным и многоплановым объектом, его интенсивное развитие вносит существенные изменения в систему высшего образования и образования взрослых. Развитие открытого образования обуславливает трансформацию традиционной образовательной системы в концептуальную модель нового образования, построенную на таких методологических подходах, как синергетический, системный, культурологический, аксиологический и основных принципах: открытости, гибкости, мобильности, динамичности, опережающего обучения. По результатам изучения научных трудов отечественных и зарубежных ученых, аналитических материалов автором выделены ряд стратегических ориентиров профессионального развития научно-педагогических работников в условиях открытого образования. Их обобщение имеет практическое значение на фоне развертывания тенденций развития европейских и отечественных образовательных систем – глобализации, интернационализации, формирования постиндустриальной экономики. Представленные в статье стратегические ориентиры профессионального развития научно-педагогических работников в условиях открытого образования могут быть положены в основу разработки программы повышения квалификации, отбора содержания обучения, моделирования различных компетенций и профессиональной культуры.

Ключевые слова: открытое образование; непрерывное профессиональное развитие; научно-педагогический работник; стратегические ориентиры; электронные образовательные ресурсы, информационно-образовательное пространство.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] L. M. Petrenko, «Shliakhy podolannia naslidkiv pandemii COVID-19 u systemi pidvyshchennia kvalifikatsii pedahohichnykh i naukovopedahohichnykh pratsivnykiv», na mizhnar. nauk.-prakt. konf., prysv. 185-richchiu Nats. ped. un-tu im. M. P. Drahomanova, Aktualni problemy neperervnoi osvity v informatsiinomu suspilstv. Kyiv, 2020, s. 83–86.

- [2] V. V. Sydorenko, «Zabezpechennia yakosti osvitnoho protsesu kursiv pidvyshchennia kvalifikatsii za riznymi modeliamy i formamy navchannia v umovakh vidkrytoi osvity», *Visnyk pisliadyplomnoi osvity. Seriya «Pedagogichni nauky»*, Vyp. 7(36), s. 82–97, 2019.
- [3] European Commission. European agenda for adult learning and recent policy developments. Council resolution setting out a renewed European agenda for adult learning. 2011. [Online]. Available: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32011G1220%2801%29>
- [4] J. C. Muñoz, C. Redecker, R. Vuorikari and Y. Punie, «Open Education 2030: planning the future of adult learning in Europe», *Open Learning*, Vol. 28, No. 3, p. 171–186, 2013. [Online]. Available: <http://dx.doi.org/10.1080/02680513.2013.871199>
- [5] M. P. Leshchenko, A. V. Yatsyshyn, «Vidkryta osvita u katehorialnomu poli vitchyznianskykh i zarubizhnykh uchenykh», *Informatsiini tekhnologii i zasoby navchannia*, T. 39, № 1, s. 1–16, 2014.
- [6] G. Bekhmann, *Sovremennoe obshchestvo: obshchestvo riska, informacionnoe obshchestvo, obshchestvo znaniy*. Moskva, Rossiya: Logos, 2010.
- [7] «Adult learning spotlight on investment conference: Background paper», CEDEFOP. European Centre for the Development of Vocational Training. 2012. [Online]. Available: <https://www.cedefop.europa.eu/en/events-and-projects/events/adult-learning-spotlight-investment>
- [8] L. P. Pukhovska, A. O. Vornachev, S. O. Leu, *Profesiyni rozvytok personalu pidpriemstv u krainakh Yevropeiskoho Soiuzu*. Kyiv, Ukraina: IPTO NAPNU, 2015.
- [9] Heneralna Asambleia OON. (2015, Veres. 25). Rezoliutsiia «Peretvorennia nashoho svitu: Poriadok denniy u sferi staloho rozvytku do 2030 roku». [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <http://sdg.org.ua/ua/resources-2/344-2030-2015>
- [10] Ministerstvo ekonomichnoho rozvytku i torhivli. *Natsionalna dopovid «Tsili staloho rozvytku: Ukraina»*, 2017. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: http://un.org.ua/images/SDGs_NationalReportUA_Web_1.pdf
- [11] D. O. Zakatnov, «Karierni traiektorii profesiinoho samovyznachennia uchniv zakladiv profesiinoy (profesiino-tekhnichnoy) osvity», *Naukovyi visnyk Instytutu profesiino-tekhnichnoy osvity NAPN Ukrainy. Profesiina pedahohika*, Vyp. 16, s. 20–26, 2018.
- [12] T. I. Kostina, «Filosofiya otkrytogo obrazovaniya», *Vestnik Moskovskoy gosudarstvennoy akademii delovogo administrirovaniya. Seriya «Ekonomika»*, № 2(2), s. 3–10, 2010.

- [13] V. Bykov, «Vidkryta osvita v Yedynomu informatsiinomu osvitnomu prostori», Pedahohichnyi dyskurs, Vyp. 7, s. 30–35, 2010.
- [14] O. Yu. Korzhylov, «Vidkryta osvita yak hlobalna osvitnia systema: stan ta rozvytok», Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii, № 3(37), s. 48–54, 2014.
- [15] Verkhovna Rada Ukrainy. (2017, Veres. 05). Zakon № 2145-VIII «Pro osvitu». [Elektronnyi resurs].
Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
- [16] «Upravlinnia personalom», 2003. Biblioteka ekonomista. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://library.if.ua/books/45.html>
- [17] Kontseptualni zasady psykhologo-pedahohichnoi pidhotovky konkurentozdatnoho fakhivtsia v umovakh pislidyplomnoi pedahohichnoi osvity / avtor. kol. L. M. Serheieva, O. I. Bondarchuk, M. I. Skrypnyk, A. O. Molchanova, O. A. Fil; H. O. Kozlakova, Red. Kyiv, Ukraina: DVNZ «Un-t menedzh. osvity», 2015, 40 s.

*Стаття надійшла до редакції
15 вересня 2020 року*